

8.4.2010

Ympäristöministeriö
kirjaamo.ym@ymparisto.fi

Viite: Lausuntopyyntönnö 9.3.2010, Dnro YM36:00/2007

LAUSUNTO EHDOTUKSESTA UUDEKSI JÄTELAIKSI

Pidämme lakiuudistusta pääosin oikeansuuntaisena ja kannatamme lain kehittämistä esitettyyn suuntaan lukuun ottamatta seuraavia esityksen epäkohtia:

35 § Käytöstä poistettujen laitteiden kuljetusvastuu

Vastustamme jyrkästi esitetyn lain 35 §:n 2 momentin toiseen virkkeeseen sisällytettyä tuottajien velvollisuutta järjestää käytöstä poistettujen tuotteiden kuljetus maksutta jakelijan vastaanotto paikasta. Kyseinen velvoite on taloudellisilta vaikutuksiltaan suuri, vaikka tämä ei ilmene lainvalmisteluaineistosta. Laitteiden noutovelvoite on merkittävä lisäys ainakin jätelain 34 §:n 1 momentin 3 kohdassa mainittujen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden (SE) tuottajien velvoitteisiin. Lakimuutos tältä osin on puutteellisesti perusteltu. Lainvalmistelussa ei ole riittävästi pohdittu ja huomioitu muutoksen taloudellisia tai toiminnallisia vaikutuksia sähkö- ja elektroniikkaromun nykyiseen kierrätysjärjestelmään.

Näkemyksemme on, että esitetyn jätelain 35 §:n 2 momentin toinen virke tulee poistaa tai 2 momenttia tulee muutoin muuttaa siten, että jakelijalle palautuneiden laitteiden toimittaminen tuottajien ylläpitämään kierrätysjärjestelmään jätetään nykyiselleen. Tällöin jakelijat ja tuottajat järjestävät käytöstä poistettavien tuotteiden noudon keräyspisteisiin sopimuspohjaisesti. Viime kädessä jakelijat kuljettavat käytöstä poistetut laitteet tuottajien ylläpitämiin keräyspisteisiin. Ellei tällainen järjestely olisi tarkoituksenmukainen kaikkien tuottajaryhmien osalta, lakiehdotusta tulee muuttaa esitetyn tavoin ainakin sähkö- ja elektroniikkalaitteiden tuottajien osalta. Näin myös turvataan edellytykset käytöstä poistettujen SE-laitteiden uudelleen käytön tehostamiseksi.

On ollut hyvin luontevaa, että jakelijat huolehtivat vastaanottamiensa tuotteiden varastoinnista ja toimittamisesta tuottajien ylläpitämiin vastaanottopisteisiin. Operatiivisen toiminnan koordinoinnin kannalta on tarkoituksenmukaista, että tuotteet vastaanottava kauppa vastaa tuotteiden kuljettamisesta keräyspisteisiin. Varastoimismahdollisuuksistaan ja tavarakierrostaan tietoinen kauppa voi ennakoida kuljetustarpeen parhaiten. Sähkö- ja elektroniikkalaitteita ja

8.4.2010

kelevalla kaupalla on jo omaan tavarakiertoonsa ja jätehuoltoonsa liittyvät valmiit kuljetusjärjestelmänsä, joiden avulla myös palautuslaitteiden kuljetaminen kierrätyspisteisiin on tarkoituksenmukaisimmin ja tehokkaimmin tehtävissä.

Tuottajien noutovastuu aiheuttaisi huomattavia koordinoitavuuksia. Jo jakelijoiden tavoittaminen on vaikeaa. Lukuisten jakelijoiden on helppo löytää kierrätystuotteiden vastaanottopiste, kun taas tuottajien tulisi luoda ”tyhjästä” monimutkainen lukuisia ja toisistaan poikkeavia jakelupisteitä kattava keräilyjärjestelmä. Mitä luultavimmin syntyisi tilanteita, jolloin tuottajien noutojärjestelmän ”palvelutaso” ei tyydyttäisi jakelijoita. Tällainen aiheuttaisi myös asennetasolla kielteistä suhtautumista kierrätysjärjestelmään, mitä ei saisi tapahtua.

Ehdotetun jätelain 39 §:n 3 momenttiin sisällytetty jakelijan velvoite koota käytöstä poistetut tuotteet kuljetuksen järjestämisen kannalta tarkoituksenmukaisiksi eriksi on epätasallinen ja riittämättömäksi altis velvoite. On mitä luultavinta, että kaupan näkemys kuljetusta varten tarkoituksenmukaisen erän koosta ja luonteesta eroaisi selvästi tuottajien näkemyksestä. Varaston koon, laitteiden säilytyksen ja lastauksen valmistelun, kuormaus- ja kuljetuserän välinen optimointi on tehokasta vain yhden ja saman toimijan (jakelijan) toimesta tehtynä. Mekanismeja erimielisyyksien ratkaisemiseksi jakelijan ja tuottajien välillä ei ole luotu. Palautuvien sähkö- ja elektroniikkalaitteiden osalta lakiesityksen yksityiskohtaisten perustelujen 39 §:ssä esitettyä ajatusta siitä, että jakelijat järjestäisivät itsenäisesti ja aktiivisesti tuotteet ja niiden osat jakelupisteessä eri astioihin jätehuoltoketjun edellyttämällä tavalla, ei voi pitää realistisena ja tositilanteessa toimivana. Romun erottelu on parhaimminkin tehtävissä tuottajien vastaanottopisteissä, kuten tähänkin saakka on tehty. Koordinointihaasteiden vuoksi nyt esitetyn järjestelmän hallinnolliset kustannukset nousisivat suuriksi ja toteutuksen viive samasta syystä olisi luultavasti pitkä.

Noutovastuun luominen tuottajille lisäisi kuljetusjärjestelmän kokonaiskustannuksia. Sähkö- ja elektroniikkalaitteiden (SE) tuottajien ERP Finland ry:n, FLIP ry:n, ICT-Tuottajaosuus-kunta –TY:n, SELT ry:n ja SER-Tuottajayhteisö ry jättivät lainvalmistelijoille 18.1.2010 päivätyn lausuman, jossa selostetulla tavalla ehdotettu lakimuutos synnyttäisi nykyisen sähkö- ja elektroniikkatuottajien keräysjärjestelmän kanssa päällekkäisen kuljetusjärjestelmän ja käynnistäisi nykyisen järjestelmän alasajon. Ehdotettu muutos ei kasvattaisi keräysmääriä nykyisestä eikä muutos parantaisi lain tavoitteiden toteutumista. Sen sijaan muutos aiheuttaisi vuositason huomattavat ylimääräiset kuljetuskustannukset ja CO₂-päästöt. WEEE-direktiivi ei edellytä, että tuottajien olisi järjestettävä laitteiden nouto jakelijoilta. Jos tuottajat veloitettaisiin noutamaan käytöstä palautuneet tuotteet jakelijoilta, jakelijat tulisi velvoittaa vastaamaan kuljetusjärjestelmän kustannuksista tältä osin direktiivin 2008/98/EY 14 artiklan mukaisesti. Direktiivissä tunnustettu ja mahdollistettu jakelijoiden kustannusvastuu

8.4.2010

on sivuutettu esitetystä laissa täysin, vaikka tuottajille on esitetty siirrettäväksi merkittäviä lisävelvoitteita jakelijoilta.

Lisäksi tuottajien noutovastuu aiheuttaisi koordinoitongelmia myös rinnakkaisia keräysjärjestelmiä ylläpitävien tuottajayhteisöjen välillä. Rinnakkain toimivien tuottajayhteisöjen olisi vaikeaa, ellei lähes mahdotonta, koordinoita toimiaan ja sopia tehokkaasti kuka mistäkin jakelupisteestä tuotteet noutaa. Ketään tuottajayhteisöä yksin tuskin voisi velvoittaa noutamaan tuotteita joltain tietyltä jakelijalta, esimerkiksi syrjäisestä kauppapisteestä. Tämä ongelma liittyy seuraavassa kohdassa mainittuun yleisempään ongelmaan.

Tuottajayhteisöjen välinen takautumisoikeus

Tuottajavastuujärjestelmä luo rekisteröidyille tuottajille (heidän tuottajayhteisöilleen) tosiasiallisen yhteisvastuun kyseisen alan tuottajien vastuulle kuuluvan romun keräämisestä. Tuottajajärjestöjen aktiivisuus veloitteen täyttämässä on kuitenkin vaihdellut, mistä on aiheutunut eripuraa tuottajajärjestöjen välille. Rinnakkaisten tuottajajärjestöjen väliset erimielisyydet ja veloitteiden jakautumisen epäselvyys ovat olleet omiaan vähentämään keräyksen kokonaistehokkuutta sähkö- ja elektroniikkaromun kohdalla. Yleisesti ottaen oikeuksien ja veloitteiden selväpiirteinen jakautuminen on olennainen säädösten täytäntöönpanon tehokkuutta lisäävä piirre. Tämän vuoksi on tärkeää, että keräysveloitteen kustannusvastuu saadaan jaetuksi täsmällisesti ja oikeudenmukaisesti veloitettujen välillä joko etukäiteistä (tässä tapauksessa hallinnollista) tai jälkikäiteistä (tässä tapauksessa yksityisoikeudellista) oikeussuojaa antaen.

Keräysjärjestelmän toimivuutta edesauttaisi merkittävästi se, että saman WEEE-luokkien tuottajayhteisöjen välillä tapahtuvaa vapaamatkustajuutta ehkäistäisiin tuottajien välistä takautumisoikeutta koskevalla säännöksellä. Asiaan on kiinnitetty runsaasti huomiota lainvalmistelun yhteydessä laaditussa tuottajavastuujäsen ehdotuksessa 26.3.2009, mutta aihe on sivuutettu ehdotetussa laissa. Nykyisin tilanne on se, että tehokkaammin hoidettu ja paremmin kuluttajille viestitty järjestelmä ylikuormittuu, eikä tällaisen järjestelmän ylläpitäjillä ole tehokasta ja oikeusvarmaa keinoa periä ylimääräisiä kustannuksia vastaavaa korvausta alikerääviltä tuottajilta. Myöskään hallinnollisin toimin asiaa ei ole saatu viranomaisten toimesta kuntoon. Aktiivista ja lain tavoitteiden täyttymistä tehokkaasti edistävää kerääjää tulisi suojata siten, että tällainen toimija ei joudu kantamaan lainsäädännöllistä riskiä ylikustannusten perimisen osalta. Tämä on tärkeä myös positiivisten kannustinvaikutusten vuoksi.

8.4.2010

Hallinnollisten kustannusten minimoimiseksi takautumisoikeutta koskevan säännöksen tulisi olla aineellisoikeudellinen siten, että siihen perustuva korvausoikeus olisi toteutettavissa jälkikäteen yksityisoikeudellisesti. Jotta takaisinperintä voisi käytännössä toimia, säännökseen tulisi sisällyttää käännetty näytötaakka. Näin ollen korvausvastuuseen vaadittu tuottaja tai tuottajayhteisö olisi velvollinen luotettavasti osoittamaan täyttäneensä markkinaosuutensa mukaisen keräysvelvoitteen (eli että ei ole laiminlyönyt omaa osuuttaan keräysvelvoitteesta).

Yksityisoikeudellista takautumisoikeutta koskevan säännöksen sisällyttäminen uudistettavaan lakiin kannustaisi tuottajia huolehtimaan aktiivisesti ja vapaaehtoisesti oman markkinaosuutensa mukaisen keräysvelvoitteen täyttämistä. Se olisi omiaan vähentämään saman tuoteryhmän piirissä toimivien tuottajayhteisöjen välisiä erimielisyyksiä ja keventämään valvovan viranomaisen hallinnollisia velvoitteita. Näin ollen tällainen muutos täyttäisi myös hyvän sääntelyn periaatteet ja parantaisi jätelain tavoitteiden toteutumista.

36 § Toimet uudelleenkäytön edistämiseksi

Työryhmä ehdottaa 36 §:ssä tuottajanvastuun piirissä olevien ehjien ja korjauskelpoisten käytöstä poistettujen tuotteiden pitämistä vastaanottopisteissä erillään uudelleenkäytön mahdollistamiseksi. Vaatimus voi eräissä tapauksissa osoittautua kohtuuttomaksi ottaen huomioon sähkö- ja elektroniikkalaitteiden vastaanottoaikojen rajalliset resurssit.

Pykäläkohtainen korjausehdotus:

36 §

Tuottajan on järjestettävä jätteenä käytöstä poistettujen tuotteiden vastaanotto siten, että ehjät tai korjauskelpoiset tuotteet ja niiden osat **[poisto: tarpeen]** **[lisäys: mahdollisuuksien]** mukaan pidetään erillään tai erotellaan ja että muulla tavoin edistetään tuotteiden ja niiden osien uudelleenkäyttöä, **[lisäys: ottaen kuitenkin huomioon eroteltujen tuotteiden tai niiden osien kysyntä ja olemassa olevat markkinat]**.

Perustelut:

Sähkö- ja elektroniikkalaitteiden vastaanottoajat eivät kaikissa tapauksissa ole niin hyvin miehitettyjä, että kaiken vastaanotetun romun latu ja uudelleenkäytettävyyden voitaisiin tarkistaa. Tuottajat katsovatkin, että muutenkin negatiivisen tai vain vähäisen arvon omaavien romujen vastaanoton kustannukset on minimoitava ja esittää, että vaatimus pitää romut erillään tulisi korkeintaan säätää ehdollisena sen mukaan kuin siihen on mahdollisuudet.

8.4.2010

126 § Jätehuollon rekisterien ja tuottajarekisterin ylläpito

Työryhmän ehdotuksessa tuottajavastuun piiriin kuuluvan tuotteen jakelijalle ehdotetaan velvollisuutta varmistaa tuottajan kuuluminen tuottajarekisteriin (40 §). Kyseisestä viranomaisen ylläpitämästä tuottajarekisteristä säädetään työryhmän ehdotuksen 126 §:ssä, jossa ei kuitenkaan säädetä tarkemmin onko rekisteri julkinen ja selattavissa sähköisesti. Tuottajat katsovatkin, että viranomaisen ylläpitämän rekisterin tulisi olla lakisääteisesti julkinen ja sähköisesti ylläpidettävä, jotta tuottaja voi helposti ja luotettavasti osoittaa tuottajarekisteriin kuulumisensa.

Pykäläkohtainen korjausehdotus:

126 §

[...]

3) Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus ylläpitää **[lisäys: julkisesti saatavilla olevaa, ajantasaista]** tuottajarekisteriä, jossa on tiedot 84 §:ssä säädetyistä hakemuksista ja niistä tehdyistä päätöksistä sekä 88 §:ssä säädetyistä ilmoituksista. **[lisäys: Tuottajarekisteri on julkaistava myös sähköisesti.]**

5 luku Kunnan järjestämä jätehuolto

Lausuntopyynnössä lausunnonantajia pyydettiin erikseen ottamaan kantaa yhdyskuntajätteen kuljetuksen järjestämistapaan, josta työryhmän ehdotuksessa oli kaksi rinnakkaista vaihtoehtoa. Tuottajat katsovat että vaihtoehto 2 on joustavampi, sillä sopimusperusteinen jätteenkuljetus mahdollistaa kilpailuttamisen ja parhaan palvelun jätteen tuottajalle.

Kunnioittavasti

ICT-TUOTTAJAOSUUSKUNTA –TY

Sakari Hietala
hallituksen puheenjohtaja

ICT-tuottajaosuuskunta -TY huolehtii toimialansa mukaisesti tieto- ja teleteknisten laitteiden valmistajien ja maahantuojien kierrätysvastuiden toteuttamisesta sekä vastaa seuraavista WEEE-laiteluokista: 3 Tieto- ja teletekniset laitteet sekä 4 Kuluttajaelektroniikka.